

Aan: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De Meern, 8 januari 2021

Betreft: internetconsultatie Wijzigingsbesluit minimale hoeveelheid hernieuwbare energie bij ingrijpende renovatie

Geachte heer, mevrouw,

Met dit schrijven wensen wij onze bezorgdheid te uiten over het voorgenomen wijzigingsbesluit voor een minimale hoeveelheid hernieuwbare energie bij ingrijpende renovatie.

Uiteraard zijn wij groot voorstander van de doelstellingen om de gebouwde omgeving in 2050 klimaatneutraal te maken. Wij vrezen echter dat de huidige invulling van de regelgeving leidt tot een disbalans tussen energiezuinigheid van de woning enerzijds, en comfort en gezondheid binnenshuis anderzijds. Uit vele onderzoeken blijkt dat een gezond binnenklimaat een positieve uitwerking heeft op het welbevinden en de gezondheid en daarmee op de prestaties of output van gebruikers. Belangrijke aspecten die het binnenklimaat bepalen zijn onder andere frisse lucht en toetreding van daglicht, met name indien ze ruim boven de normen van het bouwbesluitniveau geïmplementeerd worden.

Een minimumwaarde met betrekking tot het opwekken van een hoeveelheid hernieuwbare energie van minimaal $30 \times (A_{\text{roof}} / A_{\text{g,tot}})$ kWh/m².jr, bepaald volgens NTA 8800, waarbij $A_{\text{roof}} / A_{\text{g,tot}}$ ten hoogste 1,0 vast te leggen, is expliciet. PV-panelen zijn hiervoor als maatgevende technische oplossing genoemd. Hierdoor wordt de bruikbare oppervlakte van het dakvlak nadrukkelijker benut voor het toepassen van PV-panelen. Door op deze wijze nadruk te leggen op de minimale hoeveelheid hernieuwbare energie wordt voorbij gegaan aan de noodzaak om kosten optimaal, technologie-neutraal en energiezuinig te ontwerpen. Daardoor kunnen de comfort- en gezondheidsbelangen van de bewoners niet integraal benaderd worden.

Naast de gezondheids- en comfortaspecten is het risico groot dat de schaarse en kostbare vierkante meters vloeroppervlakte onder het hellende dak onbenut blijven als hier onvoldoende daglicht- en frisse luchttoevoer kan worden geïnstalleerd. De huidige Nederlandse ambities voor energieneutraal bouwen zijn namelijk met name gericht op CO₂-reductie alleen. Dat terwijl energieverbruik slechts een middel is om integraal tot energiezuinige woningen te komen, die onderwijl ook gezond en comfortabel dienen te zijn.

Wij pleiten daarom voor een EP-regeling die voldoende rekening houdt met andere cruciale factoren in de woning, met name op het gebied van gezondheid en wooncomfort.

Dit leidt niet alleen tot duurzamere en gezondere gebouwen, het zorgt voor meer inzicht en beweegt huizenbezitters en gebouweigenaren tevens om eerder in duurzame nieuwbouw en renovaties te investeren. Daarmee biedt deze verbreding betere kansen om de milieudoelstellingen te halen en is deze passend in een "no regret" en "multiple benefits" aanpak.

De opzet van het Wijzigingsbesluit impliceert dat het gebruik van meer glas en meer ventilatie leidt tot een hoger energieverbruik. De bijdrage van daglichtopeningen wordt niet als hernieuwbaar gedefinieerd. Ten onrechte, aangezien toetreding van daglicht en frisse lucht via (geopende) ramen 100% als hernieuwbaar kan worden aangemerkt. Het laatste is in lijn met de Europese regelgeving. In EPBD 2010, bijlage 1.4 wordt aangegeven dat de positieve effecten van natuurlijk licht moeten worden meegewogen in nationale wetgeving. De volgende opsomming van de positieve effecten van ramen in gebouwen onderbouwen het nut van deze normen uit de EPBD 2010:

- Ramen kunnen, vanwege het doorlaten van daglicht, gedurende het hele jaar bijdragen aan een vermindering van verlichtingsverbruik (maar nog belangrijker: onmisbare gezondheidsbehoefte voor daglicht);
- Ramen dragen door passieve zonnewinsten in de winter bij tot een lager verwarming/energieverbruik;
- Te openen ramen kunnen als zomernachtkoeling worden toegepast, wat bijdraagt aan het verminderen van de behoefte aan koellast door bijvoorbeeld airconditioning;
- Zonwering voor ramen kan bijdragen aan het voorkomen van oververhitting, dit kan bijdragen aan het verminderen van de behoefte aan koellast door bijvoorbeeld een airconditioning.

Energieverliezen kunnen worden gecompenseerd door meer automatisering in het voorzien van licht en lucht, in combinatie met de opwekking van duurzame energie. Voor ons is de visie van 'primaire gebruiker' en vervolgens compensatie door automatisering en duurzaam opwekken fundamenteel.

Door de voorgenomen minimale hoeveelheid hernieuwbare energie bij ingrijpende renovatie als ondergrens vast te leggen, ligt de dreiging van meer gesloten daken op de loer. Dit kan het benutten van het beschikbare aantal vierkante meters vloeroppervlak in de woningen ernstig belemmeren. Het verplaatsen van daglichtopeningen naar de andere zijde van een dakvlak is niet altijd wenselijk in verband met de plattegrond van de woning en de kwaliteit van daglichttoetreding.

Concluderend kan het wijzigingsbesluit voor een minimale hoeveelheid hernieuwbare energie bij ingrijpende renovatie leiden tot ongewenste concessies omwille van de huidige stand van de techniek met betrekking tot de warmte en energieopwekking, door het risico te accepteren dat kleinere of zelfs geen daglichtopeningen worden toegepast. Momenteel kan volgens artikel 3.78 worden volstaan met een weinig ambitieuze grenswaarde van 0,5m². De toepassing van een minimale hoeveelheid hernieuwbare energie op daken kan en mag niet ten koste gaan van de gezondheid en comfortaspecten van gebruikers gedurende het gehele jaar.

Wij adviseren u om de eerder genoemde gezondheids- en comfortaspecten door te laten klinken in het wijzigingsbesluit. Wij stellen het volgende voor:

- Het reserveren van een expliciet minimaal percentage A_e voor het toepassen van één of meerdere daglichtopeningen indien de ruimte onder het hellende dak een verblijfsruimte vormt. Hiermee wordt aandacht gegeven aan de bewoner en het (toekomstig) gebruik van de ruimte onder het hellende dak.
- De huidige bepalingsmethode voor het berekenen van de equivalente daglichttoetreding, artikel 3.75 verwijst naar NEN 2057. Elke verblijfsruimte heeft minimaal een equivalente daglichtoppervlakte (A_e) van 12% (inclusief alle reductie factoren) van de vloeroppervlakte ($A_{g;floor}$). De volgende formule voor daglichtopeningen zou in het voorgenoemde wijzigingsbesluit voor een minimale hoeveelheid hernieuwbare energie bij ingrijpende renovatie kunnen worden toegevoegd $\frac{A_e}{A_{g;floor}} \geq 12\%$. Waarbij minimaal 1 daglichtopening is gelegen op een hoogte tussen 850mm en 2400mm van de vloer.

DGMR verwijst ook in haar rapport in bijlage 1 onder punt 4 naar een herdefinitie van A_{roof} in NTA 8800 voor de verdere uitwerking van het wijzigingsbesluit in de Bouwregelgeving. Het genoemde voorstel sluit hier naar ons inzicht op aan.

Wij zijn graag bereid tot een nadere toelichting,

Met vriendelijke groet,

Marcel Vreeken

Manager Public Affairs

VELUX Nederland B.V.